

MARKUS PÖHLMANN – HARALD POTEPA – THOMAS VOGEL (HRSG.)

DER ERSTE WELTKRIEG 1914–1918

Der deutsche Aufmarsch in ein kriegerisches Jahrhundert

(Bucher Verlag, Potsdam, 2014. 382 o. 45,- € ISBN 9783765820335)

Az első világháború kitörésének centenáriuma alkalmából rendkívül sok új kiadvány jelent meg a német nyelvű könyvpiacra. Azok sorából mindenképpen kiemelkedik a Német Szövetségi Haderő (a Bundeswehr) Potsdamban található Hadtörténeti és Társadalomtudományi Központjának három munkatársa által szerkesztett, szép kiállítású és tartalmas kötet, amely a legújabb német kutatási eredményeket közvetíti az olvasók számára.

Véleményem szerint a XX. század őskatasztrófájaként elhíresült Nagy Háború nemzeti aspektusainak feldolgozása minden, a háborúban egykoron részt vett nép hadtörténetíróit nagy kihívás elé állítja, hiszen nehéz tárgyilagosan és elfogultság nélkül, ugyanakkor összefoglalóan tárgyalni valamely állam – jelen esetben a császári Németország – első világháborús szerepét. Úgy vélem, a mű szerkesztőinek sikerült megfelelni az olvasói elvárásoknak, az eredmény pedig magáért beszél.

A szerzők a más hasonló műveknél is megszokott tematikus módon, a főbb csomópontokra és a német szempontból legfontosabb hadieseményekre, politikai összefüggésekre fókuszálva, katonás pontossággal tárgyalják a Nagy Háború különböző vonatkozásait. Kiválóan ötvözik a szakmaiságot és az ismeretterjesztést, mondanivalójukat számos korabeli fotó, színes festmény és plakát képe, múzeumi tárgy fotója, a sok színes és jól áttekinthető térképvázlat, az egyes csatákban és hadműveletekben szembenálló felek erőviszonyait és azok hadvezéreit bemutató keretes írás, összehasonlító táblázat teszi szemléletessé. Az olvasó eligazodását azon kívül még névmutató, válogatott bibliográfia, a kötet szerzőinek és a könyvben található képek forrásainak jegyzéke segíti.

Hans Hubertus Mack ezredes, a Bundeswehr Hadtörténeti és Társadalomtudományi Központja parancsnokának bevezetője után az első fejezet a Nagy Háború kitöréséhez vezető politikai eseményeket, a szarajevói merényletet, a német részről történt politikai előkészületeket, a német hadicélokot, a német parlamenti pártok háború alatti tevékenységét és a háborús vereség fogadtatását mutatja be.

A német hadvezetés szerepéről szól a második témaegység, amely részletesen bemutatja a Schlieffen-, illetve a Moltke-féle német haditervet, felsorolva és elemezve a Hindenburg és Ludendorff tábornokok által irányított német vezérkar főbb döntéseit a viláégés során.

A szárazföldi háború német harcászatait feldolgozó harmadik fejezetből megtudjuk, a német hadsereg hogyan jutott el (minden más európai haderőhöz hasonlóan) az 1914-es mozgóháborútól 1916-ra a több hónapig tartó verduni és Somme-i anyagszatáig, hogyan alkalmazta a rugalmas védelmet a lövészárokharcban, valamint hogyan próbálkozott 1918 tavaszán és nyarán a nyugati fronton a mozgóháború felélesztésével, vagyis a meglepetésszerű nagy offenzívával.

A negyedik rész a légi háború eseményeit tárgyalja német szemszögből. Részletesen ismerteti a német légierő számszerű és technikai fejlődését a háború kezdetéről 1918-ig, annak szervezeti változásait és bevetéseit a különböző hadszíntereken.

Az ötödik fejezet a tengeri háború eseményeit foglalja össze. Megismerhetjük a világtengereken viselt német cirkálóháború hatásait és eredményességét, a kereskedelmi hajók ellen kezdettől vívott tengeraltató-háború tapasztalatait, majd az 1917 februárjától német részről alkalmazott korlátlan búvárhajó-háborút, továbbá a német hadiflotta sorsát a háború végén és után, valamint az 1918 őszen a hadiflottánál megindult forradalmi erjedést.

A hatodik nagy témakör a német katonák életét mutatja be a különböző frontokon. Ismereteket szerezhetünk a katonák mindennapjairól a lövészárkokban, valamint arról, hogyan élt mindaz tovább a bakák és a későbbi generációk emlékezetében.

A hetedik fejezet a háborús megszállás témakörét járja körül. Ezen belül a német csapatok által megszállt területek közigazgatásának kiépítését, az egyes országokban követett német megszállási politikát, valamint az annak során szerzett tapasztalatokat tárja az olvasó elé.

A nyolcadik témaegység a háborús háterszág helyzetét vizsgálja, olyan témákat boncolgatva, mint a háterszág mozgósítása, a női munkaerő előtérbe kerülése, a front és a háterszág közötti

kapcsolattartás, a hiánygazdaság és a növekvő társadalmi feszültségek, a háborús propaganda és kimerültség valamint a rokkant- és az árvaellátás.

A kilencedik fejezet a szárazföldi háború fegyvereit hozza közelebb az olvasóhoz. Részletes ismertetést kapunk a géppuskákról, a tábori és gyalogságot kísérő tüzéségről, a tüzéségi mérőeszközökről, a lövészárokharc eszközeiről (kézi gránátok, aknavetők, lángszórók), a harcokocsikról és a híradóeszközökről.

A tizedik témaegység a német hadigazdaság háború alatti teljesítményeit veszi górcső alá. Foglalkozik a német gazdaság háborús mozgósításával, továbbá a Németországban 1916-tól beindított Hindenburg-program kétségtelen eredményeivel.

A tizenegyedik fejezet az Európán kívüli perifériákon zajlott, német szempontból fontos hadműveleteket állítja a középpontba. Bemutatja a Német Kelet-Afrikában, a többi afrikai német gyarmaton, a kínai Kiaucsouban és Csingtauban, illetve a Török Birodalom hadszínterein folytatott harcokat.

A tizenkettedik témakör a háborús büntettekről és propagandáról valamint a német katonák háború utáni felelősségre vonásáról szól.

A tizenharmadik fejezet a háborús emlékezet témakörét vizsgálja. Részleteket tár fel a hősi temetőkről, a háborús emlékművekről, választ keres arra a kérdésre, hogyan őrződtek meg több generáció emlékezetében az első világhétség eseményei és következményei.

Az utolsó rész az első és a második világháború dimenzióit hasonlítja össze német megközelítésben. Vizsgálja többek között a hadkötelezettség és a milliós hadseregek, az állam és a háború, a katonaság és a társadalom, a társadalom militarizálása, a veszteségek és a rombolások, valamint a totális háború problémakörét.

A kötet nagy fejezetein belül, két-három oldalnyi terjedelemben, kronológiai sorrendben találjuk meg a németek számára legfontosabb csaták, hadműveletek, hadiesemények összefoglalóját. A szerkesztők nagy hangsúlyt helyeztek arra is, hogy az olvasó megismerje a német haderő első világháború idején használt fegyvereit, felszerelését, ruházatát, lövegeit, a légierő és a haditengerészet harceszközeit. Azokat, amelyek már a háború kitörése előtt is használatban voltak és azokat is, amelyeket csak 1914–1918 között fejlesztettek ki. Így került a kötetbe képpel és magyarázó szöveggel együtt többek között a német katonai kulacs és főzőedény, a kenyérsák és az azonosító jegy (dögcédula), a 42 cm-es mocsár (kövér Berta), az Igo Etrich osztrák mérnök által konstruált, de Németországban licenc alapján gyártott Taube (galamb) elnevezésű repülőgép, a háború elején használt csúcsos német sisak (Pickelhaube), a 9 mm-es 1908 mintájú Parabellum pisztoly, az 1908 mintájú Maxim géppuska, az 1907-től bevezetett tábori sűrű egyenruha, az 1895 mintájú gyalogsági hátbőrönd, az A7V jelzésű harcokcsi, a lángszóró, a torpedó, az 1898 mintájú Mauser puska, a tengeralattjáró, a lövészárokharcban a katona védelmére alkalmazott testpáncél, az 1915-ben bevezetett jellegzetes formájú német rohamsisak, a tengeri akna, a Bergmann-féle géppisztoly és az aknavető.

A kötetet elsősorban a szakmai olvasóközönség figyelmébe ajánlom, de úgy vélem haszonnal forgathatja azt a Németország Nagy Háború alatti szerepét jobban megérteni kívánó, a német nyelvet bíró széles olvasóközönség is.

Balla Tibor